

Otázka: Předsokratovská filosofie

Předmět: Základy společenských věd

Přidal(a): Val Plesky

Předsokratovská filosofie - Anaximandros, Pythágorijci, Élejská škola a Herakleitos

Anaximandros

- 610/546 ante
- Představitel **Milétské školy**
 - První myslitelé – podivíni nepochopeni občany
 - Spočívá v hledání **fýsis**
 - Udržovací neměnné podklady pro měnné procesy
 - Pod mnohým jiným musí existovat jedno neměnné
 - Fyzický základ
 - To, co drží svět v nějakém tvaru
 - Přírodní filosofie
 - Další představitelé:
 - *Thálés* – fýsis je podle něj ve vodě; vlhká propast z níž vzlíná svět
 - *Anaximénes* – fýsis je podle něj ve vzduchu; duše a duch souvisí s větrem
 - Určil tři základní pojmy : *APEIRÓN*, *ANANKÉ*, *CHRONOS*
 - Poprvé v historii lidstva definuje nekonečno
 - **Apeirón**
 - Pojem neomezeného
 - Popírá hranice, je bezhraniční, ale dá se myslet

- Nemá místo ani čas, bytí ve stavu absolutních možností
- Není to nic, co znám nebo co bych kdy byl schopen znát, ale musím to myslet
- Sám svět je uskutečněný apeirón
- Místo bez hranic a tlaku, bez času, kde nic nemá svůj protiklad a nic tam není
- Je na začátku všeho jsoucího
- **Ananké**
 - Pojem nutnosti
 - Souvisí s pojmem **peras** :
 - Vše souvisí se vším, vše má hranice s něčím
 - Bez protitlaku není tlak, kladný a záporný náboj
 - Když je napětí, svět je, když nenapětí, tak není nic
 - Čím silnější tlak, tím větší protitlak – ananké tohoto světa
 - Aby něco mohlo existovat, musí mít ananké a peras
 - Protitlaky vznikly konstrukcí a destrukcí – mají pravidelnost a nutnost
- **Chronos**
 - Pojem času
 - „ Na začátku všeho je neomezené (APEIRÓN), z něj věci vznikají a zanikají dle nutnosti (ANANKÉ) a za svá provinění si platí pokutu a trest dle určení času (CHRONOS).“

Pythágorajci

- Po roce 530 ante
- **Kosmos**
 - Matematické universum – číselná struktura
 - Je tu prvotní matematická kostra – ramínko na šaty = SVĚT
 - Čísla se skládají do nekonečna
- Svět je složen a je i rozložitelný
- **Peras**
 - Mez rozkladu – rozklad se zastaví „prostě proto“
 - Rozklad do nekonečna by znamenal posun někam a tím by se ztratil smysl toho, proč je všechno složené – ROZKLAD MÁ LIMITY
 - Co se rozkládá, začne se opět skládat
 - 1, α , ..
 - Nejprve je prvotní princip (PERAS) a pak bod (materiální zpracování) = 1

- **Apeirón**

- Vnímají ho jako destruktivní živel
- Rozkládá a bortí svět svou neurčitostí
- Na principu prvních 4 číslic (bod, přímka, trojúhelník a jehlan) demonstrují vznik světa

- **Théon**

- Božská moc, harmonie
- Rovnovážný prvek
- Drží rozkládané a skládané v řádu
- Člověk je struktura – absolutně se vylučuje sebevražda
- Platón se jimi dost inspiroval
- První skupina, která přijímá ženy
- Nesmí jíst maso a fazole, 5 let trvá příprava a rok člověk nesmí mluvit

Élejská škola

- **Parmenidés**

- 510/450 ante
- Platón ho považoval za „otce filosofie“
- Sepsal veršované dílo **O přírodě** (Peri fyséos), kde řeší pojmy **doxa** a **alétheia**
- *Doxa*
 - Smyslové pojetí světa
 - Smysly nás klamou
 - Př. Vidím vlny a mám pocit, že se stále mění, ale když skočím do vody, všude je vše neměnné, tzn. vlny jsou doxa
- *Alétheia*
 - Rozumové vědění – pravý opak doxy
 - Pravda se skrývá pod povrchem jevů a je třeba ji intelektuálně odkrývat
 - Skutečné poznání
- Poznat je možné jen to, co je stálé a samo se sebou totožné
- Nesnaží se vysvětlit vznik světa přes živel nebo princip
- Hovoří o bytí, které je jedno a stojí v jasné protikladu k nejsoucím
- První teoretik nevycházející ze zkušenosti, naopak ji kritizuje a poměřuje s racionálními kategoriemi

- **Zenón z Éleje**

- Žák Parmenida
- 490/430 ante
- Znam svými paradoxy, kterými chtěl popřít Pythágorovo učení
- 4 *paradoxy* (aporie - bezcestí)
 - **Půlení**
 - Chci uběhnout 100m, předtím musím uběhnout 50m, 20m,...atd.
 - Nemůžu se hnout z místa, protože každý pohyb vyžaduje nekonečno dílčích přesunů
 - **Achilles a želva**
 - Achilles jí nemůže dohonit, protože když se dostane na předchozí místo želvy, želva už je o kus dál
 - **Letící šíp stojí**
 - Šíp je v každém okamžiku v určitém bodě, ale v bezrozměrném není žádný pohyb možný, takže je zde v klidu
 - Je tedy v klidu po celou dobu, ačkoliv se domníváme, že letí
 - **Sypající se ječmen**
 - Když spadne z určité výšky jedno zrnko, nic neuslyším
 - Když se naráz vysype celý pytel, je to pro mě více než zřetelný zvuk
- Aristoteles ho považoval za zakladatele **dialektiky** - tj. Umění rozhovoru či diskuze, kde se střídají námitky a tvrzení podepřené racionálními argumenty
- Prakticky vzato tvrdí, že svět je Matrix
- Teorie skladu a rozkladu je hloupost - existuje jen **nehybné bytí**
- Nic z toho, co si myslíme, nemá smysl
- Neměli bychom se na nic fixovat, protože to prakticky neexistuje
- Tvrdí, že vznik a zánik neexistují
- **Ésti** - bytí; plod čistého rozumu
- **Úkésti** - nic; nelze si myslet nic, protože pořád myslíme něco

Hérakleitos

- 540/ 480 ante
- Poustevnický život, zemřel pravděpodobně na vodnatost
- S nikým moc nevycházel - byl filosofickým nepřítelem demokracie
- Kvalita je nad kvantitou - demokracie to má naopak
- Svět ústavičně hovoří

- Smysl je skrytý, ale je blíží, než se zdá
- Máme „porouchaný překladač“ - jsme zpohodlnější
- Struktura mého života (vědomí) koresponduje se strukturou světa
- Rozděluje lidi na **spící** a **bdící**
 - **Spící**
 - Člověk není zcela bdící; nechápe tolik souvislostí
 - Dítě
 - **Bdící**
 - Celý systém je v pohotovosti
 - Dospělácký rozum
- „Spící lidé se obrací do svého vlastního světa, kdežto bdící se obrací do jednoho světa všech“
- **Polemos**
 - Základní zákon světa
 - Boj, zápas
 - Z jedněch činí bohy, z druhých otroky
 - Je třeba učit mládež, že je to nutnost, jíž je nutno podstoupit
 - *Neshodná shoda*
 - „Neshodné se nejlépe shodne“
 - „Zničíme-li jeden pól, znčíme i ten druhý“
 - Je to jistý tvar erotu
- **Pyr**
 - Symbol věčné změny
 - Oheň se stále mění - uhasíná a zase se probouzí
 - „Tento svět nestvořil Bůh, ale tento svět byl, je a bude věčným plamenem, který se vzněcuje a uhasíná dle potřeby.“
- Pokládal si otázku, **co je Bůh?**
 - Jednota protikladů
 - Teplý x zima, chaos x řád, voda x oheň, světlo x tma
- Svět je komplexem procesů, ne věcí - vše se pomalu změní ve svůj protiklad